

Nr 162

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ny huvudorganisation för statens vattenfallsverk.

(4:e avd.)

I propositionen nr 168 har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för den 21 april 1961, föreslagit riksdagen att dels medgiva att statens vattenfallsverk omorganiseras efter i huvudsak de riktlinjer som i propositionen förordats, dels bemyndiga Kungl. Maj:t att ur personalförteckningen för statens vattenfallsverk avföra tjänsten som överdirektör och souschef i lönegraden Bp 7.

I skrivelse den 11 november 1960 har *vattenfallsstyrelsen* framlagt förslag till ny huvudorganisation för statens vattenfallsverk. Vid skrivelsen har fogats av styrelsen inhämtade yttranden över förslaget från Sveriges juristförbund och Sveriges civilingenjörsförbund, Svenska byggnadsarbetareförbundet, Sveriges arbetsledareförbund, Statens vattenfallsverks tjänstemannaförbund och Vattenfallsverkens personalförbund. Efter remiss har utlåtanden över förslaget avgivits av statskontoret, riksräkenskapsverket, statens organisationsnämnd och kommerskollegium.

I propositionen lämnas inledningsvis (s. 2—5) en närmare redogörelse för vattenfallsverkets nuvarande organisation m. m. Härfter följer (s. 5—11) en redovisning för den allmänna motiveringen i styrelsens förslag och förslagets innebörd i övrigt samt dess planerade genomförande. Slutligen redovisas (s. 12 och 13) vissa av remissmyndigheterna anförda synpunkter på förslaget.

Departementschefen erinrar inledningsvis om att 1953 års utredning rörande de statliga företagsformerna i juli 1957 framlade ett delbetänkande med förslag till ombildning av statens vattenfallsverk till aktiebolag (SOU 1957: 26). Sedermera har utredningen avgivit sitt slutbetänkande med förslag till reformering av de nuvarande statliga företagsformerna (SOU 1960: 32). I detta betänkande har utredningen icke funnit skäl föreslå, att övriga affärsverk — med undantag av statens reproduktionsanstalt — avskiljes från statsförvaltningen och ombildas till aktiebolag. Utredningens överväganden beträffande dessa affärsverk har i stället resulterat i förslag till ändringar i nuvarande organisation och befogenhetsfördelning på en del

punkter. Förslagen innebär sålunda i stort sett, att de affärsdrivande verkens särställning i förhållande till statsförvaltningen i övrigt markeras starkare än som för närvarande är fallet. — I ett till slutbetänkandet fogat yttrande har en av utredningens ledamöter reserverat sig mot det tidigare förslaget att ombilda statens vattenfallsverk till aktiebolag.

Enligt departementschefens mening bör förslaget om vattenfallsverkets ombildning till aktiebolag och de av utredningen framlagda förslagen rörande affärsverken i allmänhet prövas i ett sammanhang. Då utredningens slutbetänkande emellertid fortfarande är föremål för beredning inom Kungl. Maj:ts kansli förordas, att även ställningstagandet till förslaget om vattenfallsverkets ombildning till aktiebolag tills vidare får anstå.

Departementschefen redogör därefter för vattenfallsstyrelsens förslag till ny huvudorganisation för vattenfallsverket.

Styrelsen har under det senaste året intensifierat sitt arbete med den fortlöpande interna rationaliseringen av verket. För den fortsatta och mera detaljerade genomgången av arbetsfördelningen mellan verkets olika enheter och de interna samarbetsformerna erfordras nu ett principiellt ställningstagande i fråga om verkets framtida huvudorganisation.

Styrelsen har funnit att den nuvarande organisationen, vars grunddrag fastställdes år 1939, påtagligt försvårar en enhetlig ledning av företaget. Enligt styrelsens uppfattning fordrar verksamhetens art och omfattning en viss bredd hos företagsledningen. Verksamheten kan indelas i tre huvudgrupper, nämligen drift och förvaltning av färdigställda anläggningar, nybyggnadsverksamhet samt verksamhet av företagsadministrativ eller annan administrativ karaktär som spänner över hela verket. Härtill kommer arbetet med den översiktliga planeringen av verksamheten. Organisationen av nybyggnadsverksamheten har styrelsen ansett lämpligen kunna baseras på de tre särskilda fack, som nu dominerar verkets utbyggnadsorganisation, nämligen byggnadsteknik, värmeteknik och elteknik. Med dessa utgångspunkter föreslår styrelsen en sådan utformning av den under styrelsen sorterande företagsledningen att denna kommer att bestå av generaldirektören och fem direktörer med linjechefs ställning samt en planeringschef med stabsfunktion, vilka tillsammans kan arbeta som en direktion. Härvid förutsättes att den nuvarande tjänsten som överdirektör utgår ur organisationen. Av direktörerna föreslås en svara för de administrativa funktionerna, en för byggnadstekniken, en för elektrotekniken, en för värmetekniken samt en för drift- och förvaltningsverksamheten. Uppgifterna inom den administrativa enheten skall enligt förslaget fördelas på en ekonomibyrå, en personalbyrå, en juridisk byrå, en förrådsbyrå och en revisionsavdelning. Revisionsavdelningen skall handlägga såväl sifferrevision som sakrevision; vid handläggningen av revisionsfrågor, som berör den administrativa enheten, förutsättes chefen för revisionsavdelningen vara direkt underställd generaldirektören. Lokalförvaltningarna föreslås sortera under chefen för huvudenheten för drift och förvaltning.

Huvuddragen i organisationsförslaget tillstyrkes eller lämnas utan erinran av flertalet remissinstanser. Några av personalorganisationerna anser emellertid att förslaget, som endast avser huvudorganisationen, icke bör läggas till grund för ett beslut. Enligt dessa organisationers uppfattning bör ett mera detaljerat förslag utarbetas innan ärendet prövas av stats-

makterna. Endast statskontoret avstyrker förslaget. Ämbetsverket anser nämligen, att förslag, vilka liksom det förevarande syftar till vittgående organisationsförändringar, lämpligen bör grundas på bedömningar av expertis som är fristående från verket.

Fortsättningsvis understryker departementschefen att vattenfallsstyrelsens förslag är avsett att genomföras inom ramen för en oförändrad företagsform. Den föreslagna huvudorganisationen kan emellertid också tillgodose de krav som skulle ställas därest verket i enlighet med företagsformsutredningens förslag skulle ombildas till aktiebolag eller om verket skulle komma att få arbeta i en modifierad affärsverksform av typ, som nämnda utredning föreslagit i fråga om affärsverken i allmänhet. Ett genomförande av vattenfallsstyrelsens förslag behöver därför icke innebära ett föregripande av statsmakernas senare ställningstagande till företagsformsutredningens förslag.

Departementschefen anför därefter följande.

Det av vattenfallsstyrelsen framlagda organisationsförslaget grundar sig på en utredning som företagits inom verket. Det synes mig värdefullt att vattenfallsverket tagit initiativ till en omfattande undersökning och genomgång av sin verksamhet i syfte att uppnå en mera rationell och effektiv organisation, nybyggnadsverksamhet och drift. Vid utredningen har samråd skett med utomstående expertis och erfarenheter inhämtats från andra företag, bl. a. inom kraftindustrin här hemma och utomlands.

Enligt min mening är det föreliggande förslaget väl ägnat att läggas till grund för beslut om en ny huvudorganisation för vattenfallsverket. Det synes mig särskilt angeläget att antalet huvudenheter, som sorterar direkt under verkschefen, blir väsentligt färre än för närvarande. Den nuvarande organisationen med tio centrala och åtta lokala enheter direkt under verksamhetsledningarna har nämligen visat sig innebära en för stor splittring i verksamhetsformerna och försvåra överblicken för verkets centrala ledning. En övergång till den av vattenfallsstyrelsen föreslagna organisationen bör enligt min uppfattning skapa förutsättningar för verkets ledning att få ett starkare grepp om verksamheten. Samtidigt uppnås genom en bestämd ansvarsfördelning och med hjälp av klara och ändamålsenliga samarbetsformer bättre förutsättningar för befogenhetsfördelning och decentralisering. Jag tillstyrker därför en omorganisation av vattenfallsverket efter i huvudsak de riktlinjer som vattenfallsstyrelsen föreslagit.

Vissa erinringar har framförts mot den föreslagna placeringen av juridiska byrån, personalbyrån och revisionsavdelningen. Chefen för juridiska byrån har sålunda föreslagit, att byrån i form av ett ombudsmannakontor ställes direkt under verkschefen. I ett par remissyttranden har ifrågasatts en mera central ställning för personalbyrån. Slutligen har några remissinstanser föreslagit, att revisionsavdelningen ställes direkt under generaldirektören. Ett tillgodoseende av dessa ändringsförslag skulle enligt min mening strida mot en av grundtankarna i vattenfallsstyrelsens förslag, nämligen att begränsa antalet enheter som sorterar direkt under verkschefen. Jag kan således icke biträda dessa ändringsförslag. Emellertid torde sakkrevisionen med hänsyn till bl. a. de mycket betydande anslagsbelopp verket förvaltar böra få en starkare organisatorisk ställning än vattenfallsstyrel-

sen föreslagit. Sakrevisionen är enligt min mening att betrakta som en stabsfunktion vilken i princip helst bör vara underställd generaldirektören. Med hänsyn till att antalet enheter lydande direkt under verkschefen emellertid bör begränsas och då ett nära samband råder mellan planering och sakrevision, föreslår jag, att sakrevisionen ställes under planeringschefen. Jag har däremot intet att erinra mot att revisionen i vad avser den interna siffergranskningen underställes den administrativa chefen. Min nu redovisade ståndpunkt i frågan om revisionens inplacering i organisationen torde böra gälla i avvaktan på det ställningstagande, som må komma att ske i anledning av företagsformsutredningens förslag beträffande den interna revisionen.

Vad vissa personalorganisationer anfört beträffande vattenfallsstyrelsens förslag synes mig icke böra utgöra hinder för att statsmakterna nu tar ställning till den föreslagna huvudorganisationen. Det fortsatta detaljarbetet rörande verkets organisation bör emellertid liksom hittills i görligaste mån bedrivas i samarbete med av omorganisationen berörda personalgrupper och under hänsynstagande till de synpunkter som kan komma att framföras av personalorganisationerna.

Därest riksdagen godkänner det framlagda omorganisationsförslaget, förutsättes det få ankomma på Kungl. Maj:t att inrätta de två föreslagna tjänsterna som administrativ direktör och planeringschef, då dessa tjänster tills vidare anses böra vara extraordinarie. Tjänsten som administrativ direktör föreslås placerad i Be 5 och tjänsten som planeringschef i Be 4 medan tjänsten såsom överdirektör och souschef i lönegraden Bp 7 föreslås utgå ur personalförteckningen för verket.

Det förutsättes slutligen få ankomma på Kungl. Maj:t att vidtaga de övergångsåtgärder som kan finnas erforderliga i samband med genomförandet av omorganisationsförslaget.

Utskottet. Förevarande förslag till ny huvudorganisation för statens vattenfallsverk grundar sig på ett av vattenfallsstyrelsen framlagt förslag i ämnet. Det innebär i korthet att verkets nuvarande byråindelning avskaffas och verksamheten i stället uppdelas på fem huvudenheter och en särskild planeringsavdelning med stabsfunktioner. Generaldirektören samt direktörerna för huvudenheterna och chefen för planeringsavdelningen förutsättes arbeta som en direktion. Av direktörerna skall en svara för de administrativa funktionerna, en för byggnadstekniken, en för elektrotekniken, en för värmetekniken samt en för drift- och förvaltningsverksamheten. Förslagets genomförande kräver inrättande av två nya tjänster, varav en som administrativ direktör och en som planeringschef, men förutsätter samtidigt att den nuvarande överdirektörstjänsten indras.

Utskottet finner i likhet med departementschefen det framlagda förslaget väl ägnat att läggas till grund för den nya huvudorganisation för verket som genom utvecklingens gång kommit att i allt högre grad framstå som nödvändig. Förslagets genomförande torde sålunda skapa bättre förutsättningar för en rationalisering och effektivisering av den betydelsefulla verk-

samhet som verket bedriver. Men hänsyn härtill, och då ett beslut om omorganisationens genomförande enligt departementschefens uttalande ej heller föregriper statsmakternas ställningstagande till de förslag som av 1953 års utredning om de statliga företagsformerna framlagts rörande bl. a. vattenfallsverkets organisation, får utskottet för sin del tillstyrka detsamma. Utskottet vill i anslutning härtill understryka vikten av att den fortlöpande interna rationaliseringsverksamheten bedrivs med kraft samt att de åtgärder som därvid befinnes påkallade utan dröjsmål vidtages.

Vad departementschefen i förevarande sammanhang i övrigt anfört och förordat har ej givit utskottet anledning till erinran eller särskilt uttalande. Utskottet hemställer i enlighet härmed,

att riksdagen må

1) medgiva att statens vattenfallsverk omorganiseras efter i huvudsak de riktlinjer som av departementschefen i statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för den 21 april 1961 förordats;

2) bemyndiga Kungl. Maj:t att ur personalförteckningen för statens vattenfallsverk avföra tjänsten som överdirektör och souschef i lönegraden Bp 7.

Stockholm den 14 november 1961

På statsutskottets vägnar:

ERNST V. STAXÄNG

Vid föresående ärendes slutbehandling inom utskottet har närvarit från första kammaren: herrar Näsström, Gillström, Boman, Einar Persson, Ivar Johansson, Birger Andersson, fröken Andersson, herrar Axel Johannes Andersson, Thun, Fritz Persson, Ragnar Bergh, Nils Theodor Larsson, Bertil Petersson, Bengt Gustavsson och Lundström; samt

från andra kammaren: herrar Staxäng, Petterson i Degerfors, Gustafsson i Stockholm, Malmborg, Karlsson i Olofström, Svensson i Stenkyrka, Blidfors, Almgren, Ståhl, Nilsson i Göingegården, Andreasson, Johansson i Norrköping, Gustafsson i Uddevalla, Andersson i Knäred och Nelander.